

УДК 37.091.4:37.097.33-028.17

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.28>

Омельчук В. В.

ДУМКИ ТА ПОРАДИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ЩОДО ВИХОВАННЯ ЖІНКИ-МАТЕРІ ТА ЧОЛОВІКА-БАТЬКА

Розглядається проблема сім'ї як суттєвий чинник, що забезпечує розв'язання складних виховних завдань. Охарактеризовано суттєві тенденції, виклики та проблеми сучасної сім'ї. Проаналізовано причини, що спонукають сучасну українську сім'ю до моральної деградації.

Особливу увагу зацентовано на важливості і необхідності використання педагогічних порад та ідей Василя Сухомлинського в становленні високоморальної сім'ї. З'ясовано, що проблема підготовки юнаків і дівчат до подружнього життя посідає одне із ключових місць у педагогічній системі видатного педагога; розкривається вирішальна роль батьківської сім'ї у вихованні сім'янина. Важливе місце відведено педагогічним думкам і порадам Василя Сухомлинського щодо виховання жінки-матері та чоловіка-батька. Підготувати наших синів та дочок до високої місії батька-чоловіка та жінки-матері – це одне з найважливіших, найважчих і найтонших завдань виховання. Видатний педагог окреслює її аксіологічне ядро української сім'ї.

У статті аналізуються психологічні аспекти педагогічної просвіти батьків, яка покладена в основу "Батьківської педагогіки".

Недооцінка ролі сім'ї, як одного з найважливіших суспільно-виховних інституцій, є причиною виникнення негативних процесів, які підіривають моральні засади української державності.

У статті наголошується, що використання порад Василя Сухомлинського щодо виховання жінки-матері та чоловіка-батька – це ключ до подолання негативних тенденцій, які переживає сучасна українська сім'я.

Зроблено висновок, що сім'я – це той суспільний інститут, без якого ні школа, ні держава не можуть упоратися з найтоншими, найскладнішими завданнями становлення людини.

З'ясовано, що в умовах становлення суверенної української держави, гуманізації освіти України зростає роль сім'ї як психологічного, комунікативного осередку, осередку організації відпочинку, зміцнення здоров'я людини. Без сім'ї жодна людина не відчуває себе повною мірою щасливою.

Ключові слова: сім'я, жінка, мати, чоловік, батько, виховання, діти, почуття.

Сім'я завжди була найбільш стабільною структурною одиницею суспільства. У ній закладаються основи особистості, засвоюються головні цінності людського спілкування, формується базис стосунків людини зі світом.

На сучасному етапі становлення української держави, за умови складного політичного, соціально-економічного та духовного її стану, особливо відчутний негативний вплив деструктивних процесів, які відбуваються в молодіжному середовищі. Не минули ці процеси і сучасну українську сім'ю, яка постала перед досить складними викликами і випробовуваннями.

Сім'я сьогодні недостатньо виконує свою виховну функцію. І, як результат, зростає число неблагополучних сімей, у яких батьки неспроможні або не бажають повною мірою займатися вихованням своїх дітей [2, с. 52].

Ці процеси є екстраполяцією нав'язування українському суспільству невластивих для нього цінностей і традицій, зокрема сьогодні сім'я – це не обов'язково чоловік і жінка.

Українське суспільство переживає певний симптом спотворення чоловічої і жіночої статевої свідомості. Знімаючи табу на інтимність, дорослі орієнтують дітей не на романтичну любов, не на цінності родини, а на сексапільність, "безпечний секс". Тобто фактично підштовхують до сексуальних контактів, у т.ч. і в одностатевому середовищі, що веде молодих людей до психічного, фізичного, фізіологічного та статевого саморуйнування, розбещення дитячої свідомості. Тому обереганню цнотливості молодого покоління, особливо дівчат, була і є запорукою збереження національного духу й традицій народу, його духовності.

Найкращим внутрішнім захистом від інтелектуального та статевого розтління має бути відродження морального, родинно-християнського виховання дітей. Нашому суспільству необхідно повертатися швидше цілком і повністю до православних духовних цінностей, до сімейного морально-православного виховання, до добрих і чуйних стосунків між батьками й дітьми.

Без відродження культу сім'ї, жінки-матері, чоловіка-батька, без утвердження китайського правила "Міцна сім'я – міцна держава" українська спільнота приречена на бідність та моральну деградацію.

Недооцінка ролі сім'ї, культу матері, батька стали однією з основних причин посилення в суспільстві бездуховності, вульгарності, сексуальної та фізичної розпусти, які нав'язуються ЗМІ як «загальнолюдські цінності», норми людського життя. У період інноваційних перетворень сучасної української педагогіки, коли перед освітою постають якісно нові й складні завдання, педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського допомагає у розв'язанні багатьох актуальних педагогічних проблем, зокрема, у вихованні підростаючого покоління з урахуванням статево-рольової поведінки хлопчиків і дівчаток. Досвід В. О. Сухомлинського може стати фундаментом сучасного гендерного виховання в Україні, адже ця система вже відпрацьована, враховує нашу ментальність і базується на народних національних традиціях. В. О. Сухомлинський – один

із небагатьох педагогів, який гостро поставив питання про підготовку молоді до сімейного життя, до майбутніх сімейних обов'язків, бо кожна дитина в майбутньому повинна стати добрим сім'янином, мудрим гуманним батьком чи матір'ю, тим самим залишити значний слід в історії свого народу. Педагог розробив цілу систему гуманного виховання дівчинки – дівчини – жінки – матері й хлопчика – юнака – чоловіка – батька, в основу якої покладені любов, повага, взаємні відповідальність, підтримка, взаємодопомога, а в центрі уваги – людина добра, яка поважає і любить людей, вміє працювати творчо на їх благо [1, с. 139, 140].

З огляду на негативні явища, які сьогодні мають місце у сфері сімейних стосунків, проблема виховання жінки-матері та чоловіка-батька в педагогічній науці і, зокрема, в педагогічній спадщині Василя Сухомлинського, набуває особливої актуальності.

Означена проблема для педагогічної науки не нова. Проблема підготовки юнаків і дівчат до виконання обов'язків жінки-матері та чоловіка-батька завжди привертала особливу увагу багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних філософів, педагогів і психологів.

Загальні аспекти даної проблеми висвітлюються в історико-педагогічних працях Демокріта, М. В. Квінтіліана, Я. А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Г. Спенсера, К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка та ін.

Окремі аспекти проблеми відображені на сторінках праць М. Антонця, С. Барабаша, І. В. Батрун, І. Бега, А. Богуш, Л. Бондар, О. Киричука, В. Омельчука, А. Розенберга, О. Янковича та ін.

Дотичні до презентованого дослідження мають наукові статті і публікації: О. Гриви, Т. Демиденко, А. Лазарчук, В. Павленчик, В. Прийменко, О. Сухомлинської, В. Фідяєва.

Історіографія даної проблеми досить різноаспектна. Погляди, ідеї представників педагогіки різних епох, незважаючи на консерватизм в окремих питаннях щодо ролі сім'ї у вихованні дитини, не втратили своєї актуальності.

Аналіз праць і наукових публікацій свідчить про те, що вони не розкривають проблему комплексно, через врахування освітніх і соціальних пріоритетів, а відображають лише фрагментарні ознаки досліджуваного предмета.

Незважаючи на значну кількість наукових публікацій, присвячених педагогічним ідеям і поглядам В. Сухомлинського, роздумами і порадами видатного педагога, висвітленими у працях “Батьківська педагогіка”, “Сто порад учителів”, “Листи до сина”, “Листи до дочки” та ін., проблема впровадження його педагогічної системи щодо виховання жінки-матері та чоловіка-батька набуває особливої актуальності, потребує системного узагальнення й утвердження в практичне життя сучасної школи і сім'ї.

Мета статті – здійснити аналіз педагогічної системи Василя Сухомлинського щодо виховання жінки-матері та чоловіка-батька.

Зважаючи на мету дослідження, його основними завданнями є: розкриття ролі сім'ї у формуванні особистості, визначення умов виховання жінки-матері та чоловіка-батька в контексті педагогічних ідей і порад В.О. Сухомлинського.

Василь Олександрович Сухомлинський є визначною постаттю в педагогічній науці ХХ століття. Відомий український педагог-гуманіст створив оригінальну систему виховання дітей, складовою частиною якої є підготовка учнівської молоді до виконання подружнього та батьківського обов'язку. На думку вченого, вирішальне значення у вихованні сім'янина має батьківська сім'я, яка сьогодні перебуває у кризовому стані, про що свідчить наявність девіантного материнства та безвідповідального батьківства.

Проблеми сім'ї і її роль у вихованні дітей та підготовки їх до виконання материнських та батьківських обов'язків завжди посідали особливе місце в діяльності Павлівської школи.

В. О. Сухомлинський підтримував ідею диференційованого виховання дівчат та хлопців як майбутніх дружин-матерів та майбутніх чоловіків, що особливо виражено в “Листах до дочки” та “Листах до сина”. Особливу увагу педагог приділяв вихованню дівчини як майбутньої матері. “Мати творить твою неповторну особистість – ось у чому смисл материнства і майстерність того, що ми називаємо народженням. Берегти матір – значить турбуватись про чисте джерело, із якого ти пив з часу свого першого дихання і будеш пити до останньої хвилини свого життя” [1, с. 131].

Павлівський педагог створив цілу систему виховання дівчинки-дівчини-жінки-матері та хлопчика-юнака-чоловіка-батька. Василь Сухомлинський вважав виховання моральної готовності до батьківства й материнства найважливішим завданням сім'ї і школи. В Павлівській школі була розроблена тематика етичних лекцій і бесід, присвячених високій місії матері й батька. Це бесіди про любов і дружбу, шлюб, дітонародження, виховання дітей [3, с. 87].

Василь Сухомлинський був прихильником створення сім'ї на основі справжнього кохання і дружби. “Високоморальне, справжнє, глибоке і вірне кохання – фундамент сім'ї в суспільстві” [3, с. 184].

Василь Сухомлинський засуджує неприборканість, розбещеність і стихійність бажань. Справжнє кохання на думку педагога – це людська вірність, відданість, уміння любити людину й тоді, коли вона стала старою, слабою, немічною, і тоді, коли вона померла, – любити пам'ять про людину.

У Павлівській школі вчили батьків і матерів створювати в сім'ї атмосферу щиросердних моральних спонукань і бажань, які виховують уміння любити людину і бути вірним їй.

Справжня любов між матір'ю і батьком – це найважливіша духовна сила, яка виховує дитину. “Любов тільки тоді високоморальна, коли вона цнотлива, розумна й передбачлива” [3, с. 187].

Василь Сухомлинський був переконаний у тому, що від моральної культури відносин між малюками, між підлітками-дівчатками й хлопчиками, між юнаками й дівчатами залежить моральна культура нашого суспільства, щастя й благополуччя нових поколінь.

Василь Сухомлинський визначив три речі, які треба утверджувати в душах майбутніх чоловіків: обов'язок чоловіка, відповідальність чоловіка, гідність чоловіка [4, с. 557].

Він радив батькам: “Не буде нічого осудливого в тому, що ви хлопчикові скажете прямо: твоя подруга буде матір'ю, як і твоя мати; поважай у дівчини майбутню матір” [4, с. 557].

Справжній чоловік має бути на все життя вірним своїй дружині, своїм дітям. Василь Олександрович особливо увагу звертав на виховання лицарського ставлення хлопчиків до дівчат.

“Дівчину не можна образити, не можна заподіяти їй зло вже тому, що вона дівчина. Ображаючи дівчину, ти ображаєш свою матір і всіх матерів. Твоє ставлення до дівчини – це дзеркало твоєї душі” [1, с. 137].

В. О. Сухомлинський висловив ряд порад і думок щодо виховання дівчинки. Він вважав, що дівчинку необхідно спеціально виховувати, маючи на увазі, що вона стане матір'ю. Підготовка до майбутнього материнства – це утвердження тонкості натури, здатності до переживань, емоційної чутливості і одночасно почуття власної гідності, людської гордості. Возвеличення жінки веде до того, що в молодих людей прокидається не тільки почуття бережливого ставлення до жінки, але й почуття громадянської відповідальності.

Василь Сухомлинський радив учителям і батькам ще в ранньому віці нагадувати дівчині про те, що вона – майбутня мати, що природою і досвідом людства на неї покладена відповідальність за весь рід людський.

Василь Сухомлинський наголошував, щоб у школі панував культ матері. Створюючи образ жінки-матері, В. Сухомлинський писав: “Справжня мати – жінка ніжна, як пелюстка квітки, що тільки-но розкрилася, і тверда, мужня, незламна, непримиренна до зла й нещадна, як справедливий меч” [5, с. 209].

“Мати – це найтонший і наймудріший скульптор в сім'ї” [5, с. 210]. Мати, материнська любов у творчості В. Сухомлинського – одна з головних характеристик жінки, тому її виховні функції чіткіше визначені і їй призначена більш значна роль. Василь Олександрович дотримується традиційної патріархальної схеми сімейного виховання, де мати – берегиня домашнього вогнища, духовний моральний стержень сім'ї, вірна дружина, віддана і добропорядна. Батько ж – годувальник, він персоніфікує владу, є вищим дисциплінатором, наставником, прикладом для наслідування, об'єктом поваги й гордості [6, с. 26]. Разом із тим Василь Олександрович не заперечував особливої ролі і особливого місця чоловіка-батька у вихованні дітей. Мужність чоловіка, батька полягає в умінні захищати й оберігати дітей, дружину. Аналізуючи суспільне обличчя батька, В. Сухомлинський особливо увагу звертав на його риси, здатність бути зразком для дітей, нести обов'язки перед сім'єю [5, с. 210].

В. Сухомлинський визначив передумови правильного статевого виховання. На його думку, у школі має панувати культ матері – дух високого, цнотливого ставлення до жінки – джерела людського життя і краси. Це облагороджує природній статевий потяг, очищає душу людини від тваринного, грубо інстинктивного [7, с. 351].

В. О. Сухомлинський радив батькам і учителям з великою повагою відноситись до інтимного світу підлітків.

Роздуми Василя Олександровича висвітлені в “Листах до сина”, які стосуються виховання жінки-матері та чоловіка-батька, сьогодні потребують глибокого осмислення і впровадження в практику сімейного і шкільного виховання. В «Листах до сина» Василь Олександрович наголошує: “Батько – високе громадянське ім'я, пам'ятай це, сину” [8, с. 621]. “Моральний обов'язок чоловіка перед жінкою, відповідальність за її майбутнє – ось що робить з юнака чоловіка. Чисте кохання приносить юнакові змушніння, легковажна любов, любові з нудьги роблять його розпусним” [8, с. 622].

Василь Олександрович радить синові поважати в дівчині жіночість. Він просить сина пам'ятати, що відношення до жінки є мірою моральності. Поважати жінку – це означає поважати життя. Для Василя Сухомлинського жіночість – це найвище втілення моральної чистоти і благородства, високої людської гідності. Жіночість – це духовна сила жінки, сила, що виховує не лише дітей, а й чоловіка [8, с. 630, 631].

Особливу увагу український педагог звертав на виховання морально-естетичних та етичних відносин юнаків і дівчат. Він гостро засуджував грубість, вульгарність, цинізм у поведінці окремих молодих людей. У Павлівській школі моральна підготовка школярів була спрямована на те, щоб кожен із них з часом став добрим чоловіком, жінкою, батьком, матір'ю.

Повчальними і корисними для сучасної молоді є поради Василя Олександровича щодо взаємовідносин між чоловіком і дружиною. Любити свою дружину – це значить шанувати її, берегти, боготворити її і пам'ятати, що вона найкраща з усіх жінок світу, тому що вона дружина і мати твоїх дітей, отже, не зраджуй їй навіть у думці, зазначав Василь Сухомлинський. Він вважав, що подружня любов – це ті найтонші корінці, що живлять дерево материнської й батьківської мудрості. Там, де ці корінці відмирають, зникає і справжня батьківська – материнська любов [9, с. 413].

Взаємна любов – це найсприятливіший мікроклімат для виховання дітей. У зв'язку з цим Василь Олександрович радить батькам і учителям, щоб кожна дитина пройшла школу тонких, сердечних, людяних взаємовідносин. Ці відносини – найголовніше моральне багатство сім'ї [10, с. 440].

У статті “Слово до батьків” О. В. Сухомлинський підкреслює особливу роль батька у відносинах в сім’ї. “Батько – найрідніший, найдорожчий для дитини чоловік, в образі якого виявляється людська відповідальність за її прихід у світ, за кожний її крок і вчинок у житті. У батьківстві – велика місія спадкоємності поколінь, морального удосконалення в новій, створеній батьком і матір’ю особистості” [11, с. 501].

Висновки. Василь Сухомлинський звертається до батьків з такими словами: “Знайте й пам’ятайте – діти переживають ваше падіння, як своє особисте горе, сприймають вашу радість, як свою. Бережіть же дитячу любов до людини, зміцнюйте віру в людину” [11, с. 504].

Павлівський педагог створив цілу систему виховання дівчинки-дівчини-жінки-матері, хлопчика-юнака-чоловіка-батька, втілює її у життя власним багаторічним практичним досвідом. Його психолого-педагогічні поради розкривають виховні можливості української сім’ї. Педагогічний досвід та багатоаспектна педагогічна спадщина відомого педагога має стати для кожного батька, матері, учителя тим виховним резервом, що сприятиме зміцненню української сім’ї та відродженню її морально-християнських цінностей та традицій.

Використана література:

1. Омельчук В. В. Педагогіка Василя Сухомлинського – педагогіка гуманізму. Рівне : Волинські береги, 2018. 264 с.
2. Прийменко В. Вплив сім’ї на успішне навчання дитини. *Початкова школа*. Київ. 2007. № 7. С. 52–55.
3. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибрані твори: в 5 т. Т. 1. Київ : Радянська школа, 1976. 654 с.
4. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу. Вибрані твори: в 5 т. Т. 1. Київ : Радянська школа, 1976. 654 с.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори: в 5 т. Т. 2. Київ : Радянська школа, 1976. 670 с.
6. Сухомлинська О. В. Материнська любов як основа виховання почуття відповідальності. *Початкова школа*. Київ. 1993. № 5-6. С. 26–29.
7. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Вибрані твори: в 5 т. Т. 3. Київ : Радянська школа, 1977. 670 с.
8. Сухомлинський В. О. Листи до сина. Вибрані твори: в 5 т. Т. 3. Київ : Радянська школа, 1977. 670 с.
9. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Вибрані твори: в 5 т. Т. 5. Київ : Радянська школа, 1977. 639 с.
10. Сухомлинський В. О. Лист молодому батькові. Вибрані твори: в 5 т. Т. 5. Київ : Радянська школа, 1977. 639 с.
11. Сухомлинський В. О. Слово до батьків. Вибрані твори: в 5 т. Т. 5. Київ : Радянська школа, 1977. 639 с.

References:

1. Omelchuk V.V. (2018). Pedagogika Vasylia Sukhomlynskyho – pedagogika humanizmu [Vasyl Sukhomlynsky's pedagogy is the pedagogy of humanism]. Rivne: Volynski oberehy. 264s. [in Ukrainian]
2. Pryimenko V. (2007). Vplyv simi na uspishne navchannia dytyny [The influence of the family on the successful learning of the child]. Pochatkova shkola. Kyiv: № 7. S.52-55. [in Ukrainian]
3. Sukhomlynskyi V.O. (1976). Problemy vykhovannia vsebichno rozvynenoj osobystosti [Problems of education of the comprehensively developed personality]. Vybrani tvory: v 5t. T.1. Kyiv: Radianska shkola. 654 s. [in Ukrainian]
4. Sukhomlynskyi V.O. (1976). Metodyka vykhovannia kolektyvu [Methods of team education]. Vybrani tvory: v 5t. T.1. Kyiv: Radianska shkola. 654 s. [in Ukrainian]
5. Sukhomlynskyi V.O. (1976). Yak vykhovaty spravzhniu liudynu [How to raise a real person]. Vybrani tvory: v 5t. T.2. Kyiv: Radianska shkola. 670 s. [in Ukrainian]
6. Sukhomlynska O.V. (1993). Materynska liubov yak osnova vykhovannia pochuttia vidpovidalnosti [Mothers' love as the basis of education of a sense of responsibility]. Pochatkova shkola. Kyiv: №5-6. S.26-29. [in Ukrainian]
7. Sukhomlynskyi V.O. (1977). Narodzhennia hromadianyna [Birth of a citizen]. Vybrani tvory: v 5t. T.3. Kyiv: Radianska shkola. 670 s. [in Ukrainian]
8. Sukhomlynskyi V.O. (1977). Lysty do syna [Letters to the son]. Vybrani tvory: v 5 t. T.3. Kyiv: Radianska shkola. 670 s. [in Ukrainian]
9. Sukhomlynskyi V.O. (1977). Batkivska pedahohika [Parental pedagogy]. Vybrani tvory: v 5 t. T.5. Kyiv: Radianska shkola. 639 s. [in Ukrainian]
10. Sukhomlynskyi V.O. (1977). Lyst molodomu batkovi [Letter to a young father]. Vybrani tvory: v 5 t. T.5. Kyiv: Radianska shkola. 639 s. [in Ukrainian]
11. Sukhomlynskyi V.O. (1977). Slovo do batkiv [A word to the parents]. Vybrani tvory: v 5 t. T.5. Kyiv: Radianska shkola. 639 s. [in Ukrainian]

Omelchuk V. V. Vasyl Sukhomlynsky's thoughts and pieces of advice on raising a woman-mother and a man-father

The article deals with the problem of a family as an essential factor that ensures the solution of complex educational problems. Significant tendencies, challenges and problems of the modern family are characterized. The reasons that motivate a modern Ukrainian family to moral degradation are analyzed.

Particular attention is paid to the importance of the need to use pedagogical advice and ideas of Vasyl Sukhomlynsky in the formation of a high moral family. It was found that the problem of preparing young men and women for married life occupies one of the key places in the pedagogical system of the outstanding teacher, reveals the crucial role of the parental family in the upbringing of a family man. An important place is given to the pedagogical thoughts and advice of Vasyl Sukhomlynsky on raising a woman-mother and a man-father. Preparing our sons and daughters for the high mission of a father-man and a woman-mother is one of the most important, most difficult and subtlest tasks of education. The outstanding pedagogue outlines the axiological core of the Ukrainian family.

The psychological aspects of pedagogical education which is the basis of “Parental pedagogy”, are analyzed in the article.

Underestimation of the role of the family as one of the most important socio-political institutions is the cause of the negative processes that undermine the moral foundations of Ukrainian statehood.

The article emphasizes that the use of Vasyl Suckomlynsky's advice on raising a woman-mother and a man-father is the way to overcome the negative tendencies that the modern Ukrainian family experiences.

It is concluded that the family is a social institution without which neither school nor state can cope with the subtlest, most difficult tasks of human development.

It was found that in the conditions of formation of the sovereign Ukrainian state, humanization of education of Ukraine the role of a family as the psychological, communicative centre of the organization of rest, strengthening of human health grows. Without a family no one feels completely happy.

Key words: family, woman, mother, man, father, upbringing, children, almost.

УДК 378.014.6 : 174-028.42] : 001.891

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.29>

Опанасенко Н. І., Черненко Г. М.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОДНА З ВИМОГ НАПИСАННЯ НАУКОВИХ РОБІТ МАГІСТРАМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

У статті розкрито проблему академічної доброчесності як однієї з вимог при написанні наукових робіт магістрами початкової освіти. Доведено актуальність даного питання, про що свідчить належна кількість опублікованих праць науковцями різних галузей наук. Проаналізовано нормативні документи щодо академічної доброчесності здобувачів вищої освіти (Положення про академічну доброчесність). Охарактеризовано основні принципи дотримання академічної доброчесності, а саме: верховенство права, законність, соціальна справедливість, науковість, дотримання авторського права, достовірність результатів, професіоналізм та компетентність, партнерство й взаємодопомога, відкритість і прозорість, відповідальність.

Подано визначення понять “академічний плагіат”: часткове або повне оприлюднення наукових праць інших дослідників як результатів власного дослідження, відтворення опублікованих чужих досліджень та “самоплагіат” – використання особистих раніше оприлюднених наукових праць. Представлено інформацію про академічний обман як один із видів порушення академічної доброчесності при написанні наукових робіт. Охарактеризовано поняття “академічна фабрикація”, “академічна фальсифікація” та “списування”, що є складовими частинами академічного обману.

Обрунтовано послідовні етапи написання дипломної роботи магістрами початкової освіти: вибір теми, актуальність, предмет і об’єкт, мета та завдання; пошук, вивчення літературних джерел та накопичення наукової інформації; підбір методів наукового дослідження; опрацювання та аналіз результатів дослідження; написання роботи та її оформлення; перевірка на плагіат; підготовка до захисту та захист наукового дослідження.

Представлено орієнтовану шкалу оригінальності для кваліфікаційних робіт другого (магістерського) рівня: висока унікальність – робота направляється на захист, середня – допускається до захисту з доопрацюванням, низька – потребує суттєвого доопрацювання та додаткової перевірки, дуже низька – робота відхиляється без подальшого розгляду. У дослідженні представлено результати перевірених на плагіат кваліфікаційних робіт магістерського рівня, що засвідчують дотримання вимог академічної доброчесності здобувачами вищої освіти.

Ключові слова: академічна доброчесність, академічний плагіат, магістр початкової освіти, наукові роботи, принципи доброчесності, самоплагіат, списування.

У період глобальних змін у суспільстві актуальність даної проблеми полягає у тому, що на сьогодні гостро й необхідно постає питання академічної доброчесності не лише науковців, а й здобувачів освіти. У статті 42 Закону України “Про освіту” зазначено, що академічна доброчесність здобувачів освіти передбачає: самостійне виконання різних завдань, завдань поточного, проміжного та підсумкового контролю результатів здобутих знань; посилаючись на джерела інформації при використанні ідей, розробок, тверджень, понять, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної та наукової діяльності, використання методик досліджень і джерел інформації [2].

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що сьогодні проблематика академічної доброчесності зацікавлює багатьох науковців. Концептуальні засади формування академічної доброчесності у майбутніх учителів під час професійної підготовки розкрито Д. Соповою [6]. Нею досліджено сутність концепції академічної доброчесності та її вплив на формування особистісних і професійних характеристик компетентного спеціаліста [6]. Дослідження І. Тодорової присвячене аналізу академічної доброчесності студентів як складному та багатогранному утворенню, яке відіграє головну роль у забезпеченні якості освіти; представлено методіку та виділено педагогічні умови забезпечення академічної доброчесності студентів у освітньому процесі [7]. Питання академічної доброчесності та тенденції розвитку в європейському контексті розкрито у праці Н. Батечко і А. Дурдас [1]. Ними проаналізовано академічну доброчесність як складову частину якості освіти та її забезпечення на законодавчому рівні в європейських країнах [1].